

Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/ader>

ISSN 2651 - 5067

DİL BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE TİYATRO METİNLERİNDEN YARARLANMA USING THEATER TEXTS IN THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE SKILLS

Mustafa ULUTAŞ *

* Dr. Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim
Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Gönderilme Tarihi: 18.10.2018

Kabul Tarihi : 07.12.2018

Özet: Ana dili eğitimi, dil becerilerinin (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) eşgüdümüyle gerçekleşmektedir. Eğitim ve öğretim sırasında her dil becerisi, kendi içinde bağımsız olmakla beraber uygulamada bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu bütüncül yaklaşımı sürekli kılmak ve geliştirmek için farklı kaynaklar kullanılabilir. Bunlardan biri de tiyatro metinleridir. Tiyatro metinleri ve bunun yanında yaratıcı drama yöntemi, dil becerilerinin gelişim sürecinde öğrencilerin ilgilerini çeken ve onları aktif kılan unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, dil becerilerinin geliştirilmesinde tiyatro metinlerinin önemine vurgu yapmak amacıyla iki tiyatro metni Türkçe Dersi 2018 Öğretim Programı kazanımları ekseninde ilişkilendirilmiştir. Ayrıca Türkçe ders kitaplarında kullanılan tiyatro metinleri belirlenerek bunların kullanım durumları ile ilgili birtakım yorumlarda bulunulmuştur. Doküman incelemesine dayalı olarak yapılan çalışmada, dil becerilerinin geliştirilmesinde tiyatro türünün önemine ilişkin görüşler ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil becerileri, Tiyatro, Türkçe Öğretim Programı, Kazanım

Abstract: Native language education is coordinated by language skills (listening, speaking, reading and writing). While teaching and learning, each language skill is independent in itself, but it is considered as a holistic approach in practice. Different resources can be used to sustain and improve this holistic approach. One of them is theater texts. In addition to theater texts, the creative drama method attracts the attention of students and makes them active in the development process of language skills. In this study, in order to emphasize the importance of theatrical texts in the development of language skills, two theater texts have been associated with the acquisitions of the Turkish Course 2018 Curriculum. In addition, theater texts used in Turkish textbooks were determined and some comments were made about their usage status. In the study, based on document analysis, opinions about the importance of theater type were expressed in the development of language skills.

Keywords: Language skills, Theater, Turkish Language Curriculum, Acquisition

---

1.Giriş

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan, bunun yanında kültür ve değerler aktarımında ve bireyin öğrenme faaliyetlerinde önemli bir rol oynayan temel araçtır. Bir süreç olarak dil edinimi, uygun ve etkili yöntemler kullanıldığında sağlıklı ve hızlı bir gelişme göstermektedir. İnsan, dil aracılığıyla edinilen kültür birikimi ve kavramların bir bütünlük içinde kazandıkları değerlerle sosyalleşir; dil yardımıyla bilgi edinme, edindiği bilgileri çözümlenme ve bunlara eleştirel bir bakışla yaklaşma, bu bilgileri kendi hayatına uygulama gibi birtakım faaliyetlerde bulunur (MEB, 2006).

“Her dilin öğretiminde, ister ana dili ister yabancı dil (ikinci dil) olarak öğretilsin, öğretilenlerde geliştirilmesi hedeflenen dört temel dil becerisi vardır: *Okuma, dinleme, konuşma ve yazma.*” (Çifci, 2010: 113). Anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan bu alanlar 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda sırasıyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma olarak ifade edilmektedir (MEB, 2018). Bu anlamda Türkçe öğretiminden hareketle öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirmeleri beklenmektedir. Yeniden yapılandırılan Türkçe dersi öğretim programının işlevi programda şu şekilde açıklanmaktadır (MEB, 2018: 8):

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir.

Dil becerilerini edindirme sürecinde amaçlanan kazanımların bir bütün içerisinde ele alındığı bilinmektedir. Bu durum, temel dil becerilerinin bireylere birbirinden bağımsız olarak değil, bunun tam aksi tümleşik bir biçimde kazandırılması gerektiği sonucunu

ortaya çıkarmaktadır. “Okurken, yazarken, dinlerken, konuşurken ve bilginin her düzeyinde edebî metinler araç olarak kullanılmaktadır.” (Aytaş, 2006: 261). Dil becerilerinin tümleşik olarak kazandırılmasına yönelik yapılacak çalışmalarda, yararlanılabilecek en önemli kaynaklardan birisi de şüphesiz tiyatro metinleridir. Tiyatro metinleri, dil ve iletişimin bütün unsurlarını barındırması, gerçek hayattan kesitler sunması ve birçok şahsın, zümrenin dili kullanma hususundaki tercihleri ile kullandıkları dilin özelliklerini izleyici, okuyucu veya dinleyiciye sunması bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Klasik tanımıyla tiyatro, yazılmış ya da tasarlanmış bir metnin belirli bir mekânda, belirli bir zaman dilimi içerisinde, oyuncular tarafından canlandırılmasıyla gerçekleşen sanattır. Tiyatro sanatı oyun, oyuncu, izleyici, sahne, suflör, yazar, kostüm, makyaj, dekor gibi temel öğelerden oluşur. Bunun yanında tiyatronun tek temel öğesinin oyuncu olduğuna yönelik görüşler de yok değildir. Baltacıoğlu “Tiyatro Nedir” (2006) adlı eserinde bu konuyla ilgili olarak tiyatro unsurlarını ele almakta ve oyuncu dışında tüm öğeler tiyatrodan çıkarılsa dahi yine tiyatrodan bahsedilebileceğini öne sürmektedir. Baltacıoğlu’na göre “oyun metni, suflör, yazar, kostüm, makyaj, dekor veya herhangi bir şey olsa da oyuncunun yaratıcı gücünün, yani oyunculuğun olmadığı yerde tiyatro sanatı yoktur.” (Baltacıoğlu, 2006: 59).

Tarihsel süreçte uzmanlar tarafından çok farklı değerlendirmelere ve yorumlara tâbi tutulan tiyatronun kimi zaman halkı eğitmek, halkta sanat ve estetik duygusu uyandırmak için bir araç olduğu; kimi zaman da tiyatroyu salt sanat olarak değerlendirmek ve ona herhangi bir görev yüklememek gerektiği yönünde görüşler savunulmuştur. Bununla birlikte yaşanan bu süreçte tiyatronun hayatın bir yansıması olarak kişilerarası iletişime yaptığı ve yapacağı katkılar hiçbir zaman reddedilmemiştir. Tiyatronun, iletişimin ve dil becerilerinin iki temel öğesi olan anlatma ve anlama unsurlarını içermesi, bireyde gerçekleştireceği gelişimin temel göstergeleridir. İnsanları eğitmek ve onlarda birtakım beceriler geliştirmek için tiyatrodan yararlanmaya yönelik teşebbüsler yeni değildir. 16. yüzyıldan itibaren Avrupa’nın belirli çevrelerinde iki farklı rol yüklenen tiyatronun bilhassa kilisenin propaganda aracı olması yanında çocukların ve gençlerin yetiştirilmesinde bir eğitim yöntemi olarak kullanıldığı da bilinmektedir (Alpöge, 2006). Bu durum, bize tiyatro metinlerinden ve temsillerden yararlanmanın bireylerde birtakım beceriler geliştirmek için kullanılmasının oldukça etkili ve köklü bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.

Özellikle okuyucu tiyatrosu (readers’ theater) çalışmalarının (Clark, Morrison ve Wilcox, 2009; Corcoran, 2005; Keehn, Harmon ve Shoho, 2008) ve son yıllarda Türkiye’de de üzerinde çokça durulan drama yönteminin dil becerilerinin gelişimine önemli ölçüde katkı yaptığı görülmektedir (Akoğuz, 2002; Bush, 1985; Crumpler ve Schneider, 2002; Cormack, 1980; Güler, 2008; Kara, 2011; Karateke, 2006; Kazıcı, 2008; Kodaz, 2007; Pappas, 1979; Saraç, 2007; Yazgan, 2000). Bu bakımdan tiyatro metinlerinin ya da tiyatronun esaslarıyla bağdaştırılacak her türlü dil öğretim etkinliğinin dil gelişiminde önemli bir yerinin olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Bu noktadan hareketle, tiyatronun eğitime yansıması olarak ifade edebileceğimiz drama

kavramı ve dramatisasyon çalışmalarına da kısaca değinmenin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Latince kökenli bir sözcük olan drama “yapmak, etmek, eylemek” anlamı taşımaktadır. “Drama, insanın yaşamı boyunca süren bir eylemdir ve insanın kafaca sağlığına bağlıdır. Kısacası drama, yaşama sanatıdır.” (Nutku, 2006: 82). Tiyatronun belirli bir zamanda yaşananların bir yansıması olduğu görüşünden hareketle aslında hayatın da bir tiyatro oyunundan ibaret olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İnsanlar her gün kendilerine düşen rolleri üstlenirler. Bazen planlı bazen de plansız bir biçimde oynanan bu roller, insanın hayat karşısında takındığı tavır ve tercihlerine göre gelişir. Gündelik hayatın içerisinde davranışlar, belli dramatik durumların peş peşe sıralanmasıyla şekillenir. İnsanlar, karşılaştıkları durumlara o durumun gerektirdiği biçimde tepkiler verir. Önceden yazılmış bir senaryo olmasa bile yaşam oyunu doğaçlama olarak oynanmaya devam eder (Gönen ve Dalkılıç, 2009). İşte drama, hayat içerisindeki bu durumların ve rollerin belirli bir amaç doğrultusunda canlandırılması etkinliğidir. Yaşanması muhtemel bir olayın, bir duygunun, bir düşüncenin; bir metnin hareketlerle yorumlanmasıdır (Aytaş, 2003). Drama, sözel ve sözel olmayan dilin kullanımına ve dil becerilerinin gelişimine fırsat veren bir yöntem olarak bugünkü eğitim sistemimizde yerini almıştır. Bilhassa dil becerilerinden biri olan konuşma becerisine yönelik çalışmalarda etkin bir biçimde kullanılan dramatisasyon çalışmaları, çocukların konuşma ve beden dilinin gelişimi ile okuryazarlık düzeylerinin artırılmasında etkili bir yöntem olarak dikkat çekmektedir (Akyol, 2011).

“Drama, tiyatro sanatının çoğu uygulamaları ve fikirleri hakkında bilgi vermesine rağmen onun gerçek değeri öğretim aracı olması olarak belirtilmektedir.” (Uşaklı, 2011: 8). Tiyatro eserlerinin hazırlanıp sahnelenmesi ile çocukların oynadıkları oyunlar arasında büyük bir benzerlik olduğu görülmektedir. Bu bakımdan, çocuğun gelişiminde büyük katkılar sağlaması beklenen dramatisasyon etkinliklerinden eğitim ve öğretimin tüm aşamalarında yararlanmak oldukça önemlidir (Yalçın ve Aytaş, 2005). Drama, son zamanlarda öğretmenlerin kullandıkları yöntemler arasında yer almaktadır. Anlama ve anlatma sanatlarının bir arada kullanılmasına fırsat veren; insanların duygu, düşünce ve davranışlarını konuşarak, yazarak, çizerek ifade edebilmeleri için birbirinden çeşitli etkinliklerle birçok duyuya hitap edecek ortamlar oluşturan drama yaparak yaşayarak ve eğlenerek öğrenmeyi sağlar (Aytaş, 2003; Uşaklı, 2011).

Dil becerilerinin gelişmesi için uygun ortamlar hazırlanmasına olanak sağlayan drama etkinliklerinde gözlenen çocukların, dili kullanma yönüyle oldukça etkin oldukları görülmektedir. Dramatisasyon çalışmaları içerisinde yer alan çocuk; düşünme, konuşma, dinleme, anlatma ve iletişim kurma sanatlarını kazanmaktadır. Öğrenciler, drama etkinlikleri esnasında akıcı anlatım, sözsüz iletişim sanatları ve ikili iletişimde beden dili, mimik ve sesi kullanma sanatlarını de geliştirmektedirler (Fennessey, 2006). Bilhassa yaratıcı dramının diğer yöntemlerden en temel farkı, dil sanatlarının çocuğun çevresinden gelen uyarılara doğal tepki vermesiyle gelişmesidir. Yaratıcı dramının unsurlarını, temel kavramlarını ve uygulama sürecinde yer alan sözcükleri öğrenen çocuk, bundan sonra yaratıcı dramının değişik etkinliklerinde rol alır, duygular ve hareketler yoluyla sözcükler arasında ilişki kurarak sözcük dağarcığını geliştirir. Gönen

ve Dalkılıç, (2009: 38) drama etkinlikleri içinde dil gelişimiyle ilgili hedefleri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Konuşurken kendine güvenin gelişmesi
2. Konuşmanın gelişmesi
3. Akıcılığın gelişmesi
4. Kelime haznesinin artması
5. Fikirlerin ifade edilmesi
6. İnsanlarla ilişki kurma becerisinin kazanılması
7. Dinleme becerisinin kazanılması
8. Farklı durumlarda farklı dilin kullanılması
9. Tanımlama, tartışma ve değerlendirme becerisinin gelişmesi.

Eğitim-öğretim ortamlarında, doğaçlama biçiminde yapılacak yaratıcı drama etkinliklerinden başka, dramanın yazılı bir metne bağlı olarak yapıldığı da bilinmektedir. Okuma ve canlandırma yoluyla yapılan bu tür drama etkinliklerinde öğretmen, etkinlikte kullanacağı metnin anlatma ve gösterme bölümlerini ve görev alacak öğrencileri belirler, öğrencilere etkinlikle ilgili gerekli açıklamaları yapar, gerektiğinde örnek okuma veya canlandırma yapar ve daha sonra öğrencilerin etkinliği düzenli ve uygun bir şekilde yapmalarına rehberlik eder. Okuma canlandırma etkinliklerinin öğrencilerin okuma sanatlarına, canlandıkları karakterin özelliklerini yansıtmının önemini kavrayabilmelerine, okuma esnasında doğru vurgu ve tonlama yapabilmelerine katkı yapması beklenmektedir. Drama, ayrıca öğretmenleri tarafından güdülenen öğrencilerin etkinlik boyunca yaptıkları canlandırmalar, yansıttıkları kişilikler ve bunların özelliklerine yönelik gözlemlerde bulunmalarına olanak sağlamaktadır. (Aytaş, 2003).

Drama çalışmalarını etkinlik yapmaya uygun bir tiyatro metniyle yürütmek de mümkündür. Bu etkinliği dersinde uygulayacak öğretmenin drama etkinliği yaptırabilmesi için yaratıcı drama uzmanı olmasına gerek yoktur. Çünkü çocuklar için eğlenceli, öğretici ve basit bir tiyatro oyunu bulmak hiç de zor değildir. Tiyatro oyunlarının izleyici, dinleyici veya okuyucuların konuşma, dinleme, gözleme, beden dilini kullanma gibi birçok dil sanatına hitap ettiği göz önüne alındığında, bu metinlerin sınıflardaki dramatisasyon çalışmaları için hazır birer materyal olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Fennessey, 2006).

Dil becerileri çoğunlukla birlikte kullanılan, bilhassa bildirişimde tek başına kullanıldığında eksik kalan alanlardır. Örneğin sözlü bir bildirişimde dinlemeden konuşmak, yazılı bir ürün ortaya koyarken de okumadan yazmak pek mümkün

görünmemektedir. Dil öğretiminin amacı, yeterli uygulamalar ile öğrencilerin dil becerilerinin tümünde yeterli hâle gelmesini dengeli bir şekilde sağlamak olmalıdır. Tiyatro metinleri ve drama, dil becerilerinin kazandırılmasında ve gelişiminde bu tümleşikliği ve dengeyi sağlayan materyaller ve yöntem olarak ön plana çıkmaktadır. Drama, iletişime düzenleyici ve uyarıcı bir araç olarak katkı yapar. Drama etkinliğine katılanlar konuşma ve yazmaya motive olarak çeşitli durumlar için çeşitli roller üstlenirler, etkinliği takip edenler de aynı şekilde dinlemeye/izlemeye ve okumaya motive olurlar. Uygun metin türlerinin yanında hazır metinler olarak tiyatro eserleri, drama yönteminin sınıf ortamında uygulanmasına kaynaklık eder.

Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Tiyatro Metinleri

Gündelik hayatımızda “konuşmayı, yürümeyi, devinmeyi birden kesip de dinlemeye, çevremizde kimıldadığını duyduğumuz varlığı algılamaya çalışırsak, bu varlığın birkaç yoldan bize vardığını, her yönden bizi çevirdiğini görürüz; yalnız görme, yalnız işitme değil, bütün öteki duyuları da kapsayan, en büyüğü anlamında dokunma da bu varlığı algılamaya hazırdır.” (Barrault, 1966). İşte bir tiyatro metni, tüm duyu organlarımıza hitap eden bu varlığı temsil etmektedir. Tiyatro, dili ve duyu organlarını uyaran bütün unsurları içerisinde barındırmaktadır. İnsanın dil becerilerini geliştirecek malzemeyi hazır bir biçimde bulabileceğimiz tiyatro metinlerinden etkili bir şekilde yararlanmak elzemdir.

Toplumsal dayanışmayı, sorumlulukları, bireyin kendi kişiliğini koruyarak başkalarına da zarar vermemesini ve düşüncelerini özgürce uygulamaya koymasını öğreterek kişisel gelişimine katkıda bulunan tiyatro; düşünerek, inceleyerek ve yorum yaparak okuma becerisini, konuşmayı, dinlediklerinden ve izlediklerinden yola çıkarak kendisini ve çevresini sorgulamasına olanak sağlayan bir sanattır (Yalçın ve Aytaş, 2005).

Tiyatro, izleyiciyi/dinleyiciyi ve okuyucuyu edilgen durumdan etken duruma geçiren bir sanat olması yönüyle dil becerilerine en fazla katkıyı yapması beklenen edebî türlerden biridir. Tiyatronun ölçülü ve belli bir amaca hizmet eden disiplinli dil yapısı, izleyici veya okuyucunun bireysel varlığının temellerine iner, kişi ile metinde yaşananlar arasında köprüler kurarak onu hayatın bütünlüğüne kavuşturmaya çalışır.

“Söylenenler ve yapılanların çoğu, içinde bulunulan durumlara bağlıdır. Değişik durumlar farklı dil kullanımlarını gerektirir. Bu yüzden toplumun içindeki roller dil yoluyla edinilir. Başkalarıyla iletişimin sağlıklı olması, iletişim kuran gruplar arasında herkesin ortak dilsel sanatlarının olup olmamasına bağlıdır.” (Neelands 1998’den akt. Aykaç, 2011: 27). Tiyatroda bütün kişiler konularına, üstlendikleri rollere ve kültür düzeylerine göre dili kullanırlar. Burada çokseslilik ve çok kültürlülük ortaya çıkar. Metindeki bu çeşitlilik, izleyicinin/okuyucunun çok sayıda konuşma biçimiyle karşılaşmasına olanak sağlar. Bu konuşma biçimleri bazen karakterlerin kendi yörelerine has ağız özellikleri olurken bazen de belli bir karakterin metin içerisinde üstlendiği role göre takındığı tavır biçiminde karşımıza çıkar (Nutku, 1970). Gerçi hikâye ya da romanda da bu dilin kullanılma biçimleri hissettirilmeye çalışılır, ancak bu sanatlarda sözler ve olaylar okuyucuya zaman içerisinde art arda yazarın aracılığıyla

iletilirler, bu bakımdan bu eserler tek sesli bir özellik taşırlar. Tiyatro, anlatma unsurundan ziyade gösterme unsurlarının yer aldığı bir tür olduğundan metinde anlatılanlarla doğrudan doğruya bir ilişki kurmak mümkündür. Zira tiyatro, yaşamın dil haline gelmesidir. Diğer türlerde bulunmayan dinamizm, zaman ve mekân dışı bir dünyanın, zaman ve mekân içi varlıkların konuşmaları ve davranışlarıyla sağlanır (Oflazoğlu, 1985).

Tiyatronun dili, Baltacıoğlu'nun (1951) sözünü ettiği *yaşama dili* olarak ortaya çıkar. Halkın yaşayışının doğrudan yansıtıldığı, hayatın kesitlerinin tüm gerçekliğiyle işlendiği metinler, bu yönüyle toplumsal yaşayışın ve tavrın temsilcileri olarak görülmektedir. Dil ile hareketin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu toplum hayatında özünü buradan alan tiyatro dilinin (Nutku, 1970) yaşam dili olduğunu kabul etmemek mümkün değildir.

Dilde ve konuşmada hareketin önemli bir payı vardır. Günlük yaşayışında insan, bir şeyler anlatırken söz ile hareketi birleştirir, söylediklerine uygun bedensel hareketler geliştirir. Bedenini hareket ettirmese bile mimikleriyle anlattıklarını destekleyen birtakım devinimlerde bulunur. Hiçbir hareket yapmadan sözleri ardı ardına sıralamak iletişimin kalitesini düşürür, belki de bildirişimi tamamıyla ortadan kaldırır. Bu bakımdan bir düşünceyi düzgün bir şekilde ifade edebilmek için küçük büyük hareketlere ihtiyaç vardır (Nutku, 1974). Tiyatro, bu yönüyle izleyicinin iletişimin önemli bir unsuru olan beden dilinin kullanımına ilişkin gözlemlerde bulunmasına olanak sağlar. İzleme esnasında yapılan bu gözlem, metnin okunması sırasında, gösterme unsuru ile birlikte verilen yönlendirmeler yoluyla yerini hayal etmeye ve canlandırmaya bırakır, ilk fırsatta uygulamak için örnek teşkil eder. Anlaşıldığı üzere, izlendiğinde bir becerinin gelişmesine etki eden metin, okunduğunda daha başka bir becerinin olgunlaşmasına katkı yapar.

Tiyatroda kullanılan dil halkın dilidir. Deyimleri, atasözleri, argosu, dilin yöresel özellikleriyle birlikte oluşturan tiyatro metni, içinde bulunduğu toplumu yansıtan bir aynadır. "Tiyatro, güncel ve yaşamla birlikte durmadan değişen bir sanat olduğu için, dilin yapısındaki gelişmelere de sıkı sıkıya bağlıdır. Bunun için, tiyatro, halkın konuştuğu çağdaş dili kullanmadığı anda işlevini yitirir." (Nutku, 1974: 664). Tiyatro metinlerinin halkın kullandığı deyimleri, atasözlerini, deyişleri kısacası milletin söz varlığını bünyesinde barındırması ve onları hayatın içinden herhangi bir kesitte etkili bir biçimde alıcıya yansıtması, dil becerilerinin geliştirilmesi bakımından önemli bir yere sahiptir.

Teknolojinin de gelişmesiyle kitle iletişim araçlarının yeni alışkanlıklar ortaya çıkarmaları, ortak bir dil ve dil bilgisi zevkinin benimsetilmesi görevini eğitim kurumlarına yüklemektedir. Türkçenin bütün ifade imkânlarıyla kullanıldığı başarılı tiyatro metinleri, okuyucunun söz varlığı unsurlarını öğrenmesi, bu söz varlığının yaygınlaşarak yerleşmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Zira tiyatro bir dilin en iyi kullanıldığı, en iyi örneklerinin verildiği edebî sanattır (Enginün, 1993).

Tiyatro metinlerinin dil becerilerine katkısı ve Türkçe ders kitaplarında bu metinlerin kullanım durumlarını araştıran çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Altunbay

(2012), yaptığı çalışmada tiyatro metninin dil öğreniminde ve öğretiminde kullanımının sağlayacağı yararlar üzerinde durmakta ve her bir dil becerisi için tiyatronun katkılarını tartışmaktadır. Dilidüzgün ve Kuyumcu (2013), çalışmalarında tiyatro metninin Türkçe ders kitaplarında ne derece tercih edildiğini ve ne tür etkinliklerde kullanıldığını belirlemekte ve yapılabilecek etkinliklerle ilgili birtakım öneriler sunmaktadır. Konuyla ilgili yaptıkları çalışmada Kıymaz ve Koç (2013) ise Türkçe ders kitaplarında yer alan tiyatro metinleri ile bunların özgün hâllerini karşılaştırmaktadırlar.

Günümüzde yeni bir Türkçe Öğretim Programı uygulanmaktadır ve okutulan kitaplar bu programa göre güncellenmiştir. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan kitaplarda, tiyatro metinlerine ne derece yer verildiğini belirleyen ve tiyatro metninin bu programda ifade edilen kazanımlarla nasıl örtüştürebileceğini tartışan bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu çalışma, alanda bir eksiklik olarak düşünülen bu iki noktaya odaklanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, tiyatro metinlerine ne ölçüde yer verildiğinin belirlenmesi ve iki tiyatro metninin programda ifade edilen kazanımlarla örtüştürülerek dil becerilerine katkısının somutlaştırılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre güncellenmiş Türkçe ders kitaplarında, tiyatro metninin ne ölçüde yer aldığı tespit edilmesinin ve Türk edebiyatında önemli yer etmiş tiyatro metninin programdaki kazanımlarla örtüştürülerek bu metinlerin dil becerilerine ne tür katkılar yapabileceğinin belirlenmesi alana katkı yapması bakımından önemli görülmektedir. Ayrıca daha önce yapılan çalışmalarda tespit edilen durumların mevcut kitaplardaki durumu belirlenecek ve yapılan çalışmaların kitap yazarları tarafından dikkate alınıp alınmadığı görülecektir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma doküman incelemesi yöntemine uygun olarak yapılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar." (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189). Araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar incelenmiştir. Ayrıca Türkçe öğretim programıyla ilişkilendirmek üzere iki tiyatro metni örnek olarak seçilmiş ve yapılan analizden hareketle araştırmanın bulguları elde edilmiştir.

Tiyatro Metninin Türkçe Ders Kitaplarındaki Kullanım Durumu

Çalışmanın bu bölümünde 2018-2019 eğitim öğretim yılında kullanılan 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan temalar, metin sayıları ile sınıf düzeyi ve temalara göre tiyatro metninin kullanım durumlarına yer verilmektedir.

Tablo 1: Sınıf Düzeyleri ve Temalara Göre Kitaplardaki Metin Sayıları

Sınıf Düzeyi	Temalar												Metin Sayısı		
	Okuma Kültürü	Çocuk Dünyası	Birey ve Toplum	Doğa ve Evren	Millî Mücadele ve Atatürk	Bilim ve Teknoloji	Erdemler	Sanat	Millî Kültürümüz	İletişim	Vatandaşlık Bilinci	Kişisel Gelişim		Zaman ve Mekân	Hak ve Özgürlükler
1	5		5	5	5	5	4		4				4		8
2	5			5	5	5	5		5	5					5
3	5	5			5	5	5		5	5					5
4	5			5	5	5	5	5	5						5
5	5	5		5	5	5	5		5						5
6	5		5	5	5	5	5		5						5
7	5			5	5	5	5		5		5	5			
8			5		5		5	5	5			5	5	5	

Türkçe ders kitapları incelendiğinde 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen ölçütlere uygun olarak her tema altında en az 3 okuma, 1 dinleme metni olduğu görülmektedir. Ayrıca tema sonlarında 1 adet serbest okuma metni yer almaktadır (MEB, 2018: 18). Tablo 1'e bakıldığında bu durumun sadece 1. sınıf Türkçe ders kitabında farklılık gösterdiği göze çarpmaktadır. Bu sınıf düzeyinde karşılaşılan durumun okuma yazma eğitimi sürecinde geçen öğrenciler için özel bir tercih olduğu dikkat çekmektedir.

Aşağıdaki tabloda, sınıf düzeylerine göre Türkçe ders kitaplarında tiyatro metinlerinin hangi temalarda ne sıklıkla tercih edildiğine ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 2: Sınıf Düzeyleri ve Temalara Göre Kitaplardaki Tiyatro Metni Sayıları

Sınıf Düzeyi	Temalar												Metin Sayısı		
	Okuma Kültürü	Çocuk Dünyası	Birey ve Toplum	Doğa ve Evren	Millî Mücadele ve Atatürk	Bilim ve Teknoloji	Erdemler	Sanat	Millî Kültürümüz	İletişim	Vatandaşlık Bilinci	Kişisel Gelişim		Zaman ve Mekân	Hak ve Özgürlükler
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 2 incelendiğinde, tiyatro metinlerinin en sık “Millî Kültürümüz” teması altında kullanıldığı görülmektedir. Tiyatro metinlerinin tercih edildiği diğer temaların “Erdemler”, “Birey ve Toplum”, “Millî Mücadele ve Atatürk” ile “Sağlık ve Spor” olarak sıralandığı belirlenmiştir.

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tercih edildikleri temalar ve bu temalara uygun konular dikkate alınarak seçildiği ve bu metinlerin çoğunlukla geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden “Karagöz ile Hacivat” olduğu göze çarpmaktadır. Bu metinler; 1. sınıf Türkçe ders kitabında “Ramazan Davulcusu”, 4. sınıf Türkçe ders kitabında “Kanlı Kavak”, 5. sınıf Türkçe ders kitabında “İncelik” 6. sınıf Türkçe ders kitabında “Evet Efendim”, 7. sınıf Türkçe ders kitabında “Dostluk” isimleriyle yer almaktadır. Ders kitaplarında yer alan tiyatro metinlerinin sıklıkla “Hacivat ile Karagöz” oyunlarından seçilmesi, metin seçiminde öğretim programında yer alan birtakım kazanımların ön planda tutulmasından çok temaya uygunluğunun ve programda yer alan metin seçimi ölçütünün dikkate alındığını aklı getirmektedir. Bilhassa dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimine önemli katkılar yapabilecek tiyatro metinlerinin ders kitaplarında yer bulamamış olması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte 8. sınıf Türkçe ders kitabında, “Vatan Yahut Silistre” adlı tiyatro metninin yer bulmuş olması, anlama ve anlatma kazanımlarının sağlanması ve temaya uygunluk açısından olumlu bir durum olarak görülmektedir. Son olarak, 3. sınıf Türkçe ders kitabında tiyatro metinlerine yer verilmediği göze çarpmaktadır.

Tiyatronun Dil Becerilerine Katkısının Örnek Metinlerle Somutlaştırılması

Bundan önceki bölümlerde tiyatronun dil becerilerinin geliştirilmesinde ne gibi etkilerinin ve katkılarının olabileceğine değinilmişti. Verilen bu bilgiler, ele alınacak iki tiyatro metniyle somutlaştırılmaya çalışılacaktır.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dil becerilerine ilişkin kazanımlar, her bir alan için detaylı bir biçimde belirlenmiştir. Tüm edebî metinler gibi tiyatro metinlerinin de bu kazanımlardan birçoğunun elde edilmesinde etkin rol oynadığı bir gerçektir. Diğer edebî metinlerden farklı olarak tiyatronun, dil becerilerinin kazandırılmasında daha ön plana çıkacağı ve daha etkili olacağı kazanım alanları olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bakımdan tiyatronun diğer metinlerden ayrılan yönlerini tespit ederek hangi kazanımların verilmesinde daha çok katkı yapacağını belirlenmesi amaçlanmaktadır.

İlk metin, A. Turan Oflazoğlu'nun 1978 yılında yazdığı "Elif Ana" adlı tiyatrodur. Metin bir köyde yaşayan insanları, bu insanlar arasındaki ilişkileri, iyi ile kötü çatışmasını ele almaktadır. Dul bir kadın olan Elif, küçük oğlu Yakup ve büyük oğlunun eşi Behiye ile birlikte yaşamaktadır. Behiye'nin kocası Fazıl, çalışmak için Almanya'ya gitmiştir. Yakup, para düşkünü olarak tanınan ve köylüyü sömüren Şükrü'nün kızı Zeynep'i sevmektedir. Bir kız isteme merasimiyle başlayan olaylar, Şükrü'nün küçük oğlu Seyfi'nin Yakup'a olan nefreti ve Fazıl'ı çekememezliği yüzünden ortaya attığı iftiralar neticesinde, cinayetlerle sonuçlanır. Seyfi, köy kahvesinde Yakup ile Yakup'un yengesinin bir gönül ilişkisi olduğu yönünde sözler sarf ederek iftira atar. Almanya'dan dönen ve eşi Behiye ile Yakup'un ilişkisi olduğuna inanan Fazıl kardeşini öldürmek ister, ancak Elif oğlunu durdurarak onun olayın aslını idrak etmesini sağlar. Bu durumu gururuna yediremeyen Yakup, iftira atan Seyfi'yi öldürür. İntikam ateşiyle yanan Şükrü ise planladığı bir tuzakla Fazıl'ı hapse göndermek Yakup'u da öldürtmek ister, ancak bu emelini yerine getiremez ve sürekli aşağıladığı büyük oğlu Şefik tarafından öldürülür.

Metin, konusu itibarıyla sonuç bölümü açısından hedef kitlenin düzeyine uygunsuz görülse de kısaltılarak ve ilgili bölümler kesilerek öğrenciler için uygun hâle getirilebilir. Dil becerilerinin gelişimine katkısı ve dilin kullanım tercihlerini etkili bir şekilde yansıtmasının yanında metin; Türk örf âdet ve geleneklerine ilişkin özellikler taşıması, köy yaşantısı ve köylerdeki aile yapısı hakkında bilgiler barındırması bakımından önemli görülmektedir. Metin yoluyla kültürel birçok unsurun işlenebileceği düşünülmektedir. Öncelikle türü itibarıyla metnin Türkçe öğretim programında okuma ve dinleme alanlarında yer alan "Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur (Metinlerdeki neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler ve abartma üzerinde durulur.)" ve "Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır." kazanımlarını sağlamada oldukça etkili olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Metnin başından sonuna kadar iyi-kötü çatışmasının sürdüğü görülmektedir. Henüz birinci sahnede oğlu Yakup'a Şükrü'nün kızı Zeynep'i istemeye giden Elif, misafir

olduğu evde söylediklerine, hal ve tavrına dikkat etmeye çalışsa da Şükrü'ye karşı hislerini saklamakta güçlü çabaktadır: “**Elif** (Zeynep'in sunduğu suyu içip bardağı uzatırken): *Ölmüşlerinin canına değsin kızım, su verenlerin çok olsun.* (Zeynep saygıyla çekilirken onu süzüp) *Ben Zeynep'i çok severim doğduğundan beri, belki de anası Meryem'e çektiğinden. Ne kadını ama! Nur içinde yatsın. **Şükrü**: Bir yandan okşuyor bir yandan çimdikliyorsun. Ölmüş anasına övgüler düzüyor, beğenmediğin babasından istiyorsun kızı.*” (s. 11).

Elif'in Şükrü'nün de bulunduğu ortamda ona karşı hislerini, kızı Zeynep'in iyi huyunu ölmüş annesine bağlayarak ifade etmesi bir tercih olarak görülebilir. Elif'in dili kullanma tercihi, okuyucular/izleyiciler için bulunduğu ortama ve konuma göre uygun bir konuşma tutumuna örnek oluşturması bakımından oldukça önemlidir. Oğluna gelin olarak isteyeceği kızı güzel sözler sarf eden Elif, kızın babası Şükrü'ye örtülü ifadelerle kendisinden hoşlanmadığını sezdirmektedir. Örtülü ifadeler içermesi yönüyle kahramanlar arasında geçen bu diyalog, Türkçe Öğretim Programı'nda (TÖP) yer alan dinleme kazanımlarından “*T.5.1.10/T.6.1.10/T.7.1.12 Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir (T.5.1.10...örtülü anlamlar hakkında çıkarımda bulunulması sağlanır.../T.6.1.10... örtülü anlamların tespit edilmesine yönelik çalışmalar yaptırılır...T.7.1.12... örtülü anlamı belirlemesi sağlanır...)*” kazanımının sağlanabilmesi adına önemli bir örnektir. Ayrıca okuyucunun/dinleyicinin kahramanlar arasındaki ikili ilişkilerin tahmin edilmesi, bu şahısların arasında önceden yaşanan ve daha sonra yaşanabilecek olaylara ipucu sağlaması bakımından önemli görülmektedir. Bu bakımdan yine TÖP'te tüm sınıf düzeylerinde yer alan “*Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi hakkında tahminde bulunur.*” kazanımının sadece bu diyalogla verilebileceği düşünülmektedir. Elif karakterinin bulunduğu ortama zıt bir konuşma tutumu sergileyip kızını isteyeceği bir kişiye iğneleyici sözler etmesi TÖP'te yer alan “*T.2.2.4 Konuşma stratejilerini uygular (...Konuşmalarda nezaket kurallarına uymanın...önemi hatırlatılır... Akranlarla ve yetişkinlerle iletişimde dikkat edilecek hususlar belirtilir...)*” kazanımının verilebileceği iyi bir örnek olarak görülmektedir. Ayrıca Zeynep'in saygısını ifade etme biçimini yansıtan gösterme unsuru (*Zeynep saygıyla çekilirken onu süzüp*) beden dilinin etkili bir biçimde kullanılmasını ve sözlü olmayan mesajları örneklemesi bakımından önemli görülmektedir. Tüm tiyatro metinlerinde olduğu gibi Elif Ana metninde de kahramanların iletişim sürecinde kullandıkları söz dışı unsurların izleyiciye/okuyucuya yansıtılmaya çalışıldığı görülmektedir. Yine Şükrü ile Elif'in Yakup ve Zeynep'e ilişkin konuşmalarında geçen bir bölüm şu şekildedir: “**Şükrü** (sertçe): *Ne yapacakmış bakalım? Yoksa zorla mı alacak?-Elif* (alttan alarak): *Yok canım, onun gücü yeter mi sana Şükrü Çavuş?*” (s. 12). Şükrü'nün Elif'e onunla evlenmek istediğini söylediği zaman Şükrü ile Şefik'in arasında geçenler şu şekilde ifade edilmektedir: “**Şükrü**: *Aynı düşünle hem çocuklar erse murada, hem biz?-Şefik* (hayretle sıçrayarak): *Ne!* (Şükrü ters ters bakınca susar.)” (s. 16). Sesin ve beden dilinin etkili kullanımına yönelik olarak bu uygulamalar ve yönlendirmeler, izleyiciye/okuyucuya örnek teşkil etmesi bakımından oldukça önemlidir. Bu açıdan ilgili bölümlerin konuşma kazanımlarından “*T.5.2.4/T.6.2.4/T.7.2.4/T.8.2.4 Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.*” ile dinleme kazanımlarından “*T.3.1.13/T.4.1.13/T.5.1.9/T.6.1.9/T.7.1.14/T.8.1.13*

Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.” kazanımını etkili bir biçimde sağlayacağı düşünülmektedir.

Yukarıda da değinildiği gibi metin bir kız isteme merasimiyle başlamaktadır. Görücüye giden Elif ile kızın babası Şükrü arasında, gençliklerinde yaşanmış birtakım olaylar vardır. Bu durum, kız isteme merasiminde bu karakterlerin dili kullanma biçimlerine de yansımaktadır. Kullanılan söz kalıpları ve adı geçen geleneklerle (güvey, gelin, başlık parası, düğün vb.) izleyiciye/okuyucuya bir kız isteme törenine ilişkin bilgiler sunan bu bölümün, öğrencilere yaptırılacak bir drama çalışmasıyla hem iletişim hem de dil becerilerine katkı yapması beklenmektedir. Metni izleyen veya okuyan öğrencilerden gruplara ayrılarak buradakine benzer bir kız isteme merasimi yazmaları ve yazdıkları metni canlandırmaları istenebilir. Böylelikle metin, öğrencilerin yazma becerilerinin yanında dinleme, konuşma ve iletişim becerilerine de katkı yapacaktır.

Elif'in kız isteme esnasında Şükrü'yle geçen konuşmalarında birçok deyim ve atasözünden yararlandığı görülmektedir. Şükrü'ye verdiği hemen hemen her cevabı ya bir deyim ya da atasözyle desteklemektedir. Şükrü de söz varlığı unsurlarını kullanmakta Elif'ten geri kalmamaktadır. Örneğin kızını seven ve onunla evlenmeyi düşünen Yakup için Şükrü: *“Kendi kendine gelin güveyi olacağına bir baltaya sap olmaya baksın önce.”* (s. 13) sözlerini sarf ederek Yakup'a ilişkin düşüncelerini, kullandığı iki deyimle özetlemektedir. Şükrü'nün kız isteme olayını fırsata dönüştürüp Elif'e talip olmasının üzerine Elif de: *“Öteden beri kafan iyi işler senin. Her kuşun eti yenmez bilirsin, bilirsin de her kuşu yemeye kalkarsın bazen. Gelelim Zeynep'e. Biz unumuzueledik eleğimizi astık.”* (s. 19) sözleriyle karşılık vermektedir. Metnin başından sonuna kadar birçok yerde söz varlığı unsurlarının etkili bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Şüphesiz, diğer edebî metinlerde de buna benzer kullanımları tespit etmek mümkündür. Ancak tiyatro, gösterme unsurlarını en çok bulunduran tür olduğundan söz varlığı unsurlarının kullanımında ve öğretiminde en etkili olması beklenen sanat olarak karşımızda durmaktadır. Elif Ana metninde tespit edilen bu kullanımlar, tüm dil alanlarında yer alan atasözleri, deyimler ve söz sanatları ile ilgili kazanımları sağlaması bakımından önemli görülmektedir. Bu durum, okuma alanından *“T.4.3.11/T.5.3.6/T.6.3.6/T.7.3.6/T.8.3.6 Deyim ve atasözlerinin/özdeyişlerin metnin anlamına/metne katkısını kavrar/belirler.”* kazanımı; yazma alanından ise *“T.5.4.7/T.6.4.7/T.7.4.7/T.8.4.7 Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.”* kazanımlarının sağlanarak öğrencilerin yeni atasözü ve deyimler öğrenmesine, öğrendikleri atasözü ve deyimleri uygun durumlarda kullanarak anlatımlarını zenginleştirmelerine olanak tanır.

Bir metinde, kahramanlar arasındaki konuşmaların metnin akışını yönlendirme veya izleyicinin/okuyucunun olayların gidişatına ilişkin tahminlerde bulunmasına yönelik ipuçları taşıdığı bilinmektedir. Tiyatro metinlerinin, konuşmanın anlatmadan çok daha fazla yer aldığı metinler olarak ipuçları ve imaları en fazla barındıran eserler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Elif Ana metninde de bu ipuçları ve imaları birçok yerde görmek mümkündür. Örneğin, kızı Zeynep'i Elif'in küçük oğlu Yakup'a vermek istemeyerek yüklü miktarda başlık parası isteyen Şükrü'nün, Elif'in büyük oğlu Fazıl'ın

Almanya'dan bir otobüs olarak döneceğini öğrenmesi üzerine oğlu Seyfi'ye söylediği: *"Yağmur nereye yağıyorsa tarlanı oraya kaldıracaksın. Hem, tanrı yazdıysa kulun elinden ne gelir, oğlum?"* (s. 27) sözleri, onun bu bölümden sonra takınacağı tavır hakkında ipucu vermektedir. Yukarıda da değinildiği gibi tiyatro metinlerinde çok sayıda yer alan bu imalar, izleyicinin/okuyucunun bu ipuçlarından hareketle metne yönelik tahminlerde bulunmasına yardımcı olmaktadır. Bu örneğin, öğrencilerin yaptıkları gözlemlerden ve okuduklarından birtakım çıkarımlara ulaşma yönünde beceri kazanmalarına katkı yapması beklenmektedir. Metnin bu özelliği Türkçe öğretim programında yer alan metnin öncesini ve sonrasını tahmin etmeye yönelik kazanımların sağlanmasında etkili olacaktır.

iki perdelik Elif Ana metni toplam dokuz sahneden oluşmaktadır. Bu dokuz sahne, hayatın içinden dokuz farklı durumu temsil etmektedir. Her bir sahnede farklı olaylar yaşanmakta ve bu olaylar izleyiciye/okuyucuya canlı birer örnek olarak yansıtılmaktadır. Bu sahnelerde rol alan kahramanların kişilik özelliklerini yaptıkları konuşmalardan anlayabilmek mümkündür. Tiyatro metinleri bu özellikleri yönüyle izleyicinin/okuyucunun olayların bütünlüğünü daha iyi kavramasına, daha iyi karakter analizi yapmasına olanak sağlamaktadır. Metindeki bu karakter ve tipler ile olayların günlük hayatta karşılaşılabilecek türden unsurlar olması, izleyicinin/okuyucunun bunları kendi hayatıyla karşılaştırmasına fırsat tanımaktadır. Ayrıca tiyatro metinlerinin bu özelliği, izleyicinin/okuyucunun kendini kahramanlar yerine koyarak olayları, duygu ve düşünceleri yorumlamasına da yardımcı olmaktadır. İzleyici/okuyucu, metin sayesinde farklı kişilik özelliklerine sahip insanların konumlarını, davranışlarını ve konuşmalarını gözlemleyerek bulunulan konuma göre hangi durumlarda nasıl bir tavır sergileneceğine, nasıl bir dil kullanılabileceğine ilişkin örneklerle ulaşabilmektedir. Bu bakımdan metnin dinleme beceri alanında *"T.6.1.11. Dinledikleriyle/ izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir."*, okuma alanında ise *"T.3.3.24. Okudukları ile ilgili çıkarımlar yapar (a. Metindeki problem durumlarının tespit edilmesi ve bunlara farklı çözüm yolları bulunması sağlanır. b. Metindeki durumlarla kendi yaşantıları arasında ilişki kurmaları teşvik edilir.)"*, *"4.3.27. Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini karşılaştırır (Kahramanların fiziksel ve kişilik özelliklerinin karşılaştırılması sağlanır.)"*, *"T.4.3.37. Okuduğu metindeki olaylara ilişkin düşüncelerini ifade eder."*, *"T.5.3.17 Metni yorumlar (a. Yazarın bakış açısını fark etmeleri, olayları ele alış şeklini yorumlamaları ve öğrencilerin metinle ilgili kendi bakış açılarını ifade etmeleri sağlanır. b. Metin içeriğinin yorumlanması sırasında metinlerdeki örneklere ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.)"* ve *"T.7.3.24. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir."* kazanımlarını sağlaması beklenmektedir.

Elif Ana metninin dil becerileri açısından bir diğer önemli özelliği de geleneksel oyunlara, çok sayıda maniye, türküye ve ninniye yer verilmiş olmasıdır. Bilhassa sözel dil becerilerinin gelişimine katkı yapması beklenen metin, bu yönüyle kültür öğretimini de gerçekleştirecektir. Kahramanların anlık hislerinin dışavurumu olan bu kültür öğelerinin izleyiciye/okuyucuya duygusal bir biçimde yansıtılması, tiyatronun aksiyon özelliğine has bir durum olarak düşünülmektedir. Metinde Yakup ile Zeynep'in Perili Mağara'da buluştuktan sonra birbirlerine söyledikleri manilerden ikisi şöyledir: **"Yakup** (birden koşup muzipleşerek): *Küp dibinde pastırma/kız zülfünü*

kestirme/kestirirsen az kestir/Yakup'unu küstürme.-Zeynep (telâşlı): *Biraz yavaş! Duyan olur.* (Derken Yakup'a uyararak) *Küp dibinde bulgurum/hasretinden yorgunum/eller ne derse desin/ben Yakup'a vurgunum.*" (s. 42). Metinde yer alan bu kafiyeli söyleyişler, izleyicinin/okuyucunun şiir dilinin farklılığını ayırt etmesine ve metnin kendisinde estetik zevki uyandırmasına katkıda bulunmaktadır.

Ele alınacak diğer metin Ahmet Kutsi Tecer'in 1959 yılında kaleme aldığı "Bir Pazar Günü" adlı tiyatrodur. Bu metinde de dil becerilerine katkı yapacak unsurlar açısından "Elif Ana" metniyle benzerlik taşıyan birçok öge olduğu görülmektedir. Bu bölümde "Bir Pazar Günü" adlı metnin dil becerilerinin gelişimine yapacağı katkılara değinilecektir.

Sabri ile Vezan, Tevfik ile Selvi ve Meftun ile Nazlı adlı çiftlerin birbirleriyle ve tanıdıklarıyla olan ilişkilerinin ele alındığı metinde, kocasından bir şey koparmak isteyen kadının mizacı, birbirine yakın görünen ancak ilk fırsatta birbirlerini çekiştiren insanların mizacı ile günlük basit olayların işlendiği görülmektedir.

Metnin belki de en önemli özelliği, iki ayrı evin içinde yaşananları tek sahnede ve aynı anda izleyiciye/okuyucuya yansıtmasıdır. Kuşkusuz bu da yine tiyatroya has bir özelliktir. Bu durum, izleyicinin/okuyucunun olay, yer, zaman ve şahıs kadrosuyla ilgili unsurları kolaylıkla belirleyerek her iki ortam ve ortamdaki kahramanlar hakkında bir karşılaştırma yapmasına veya bu ortam ve kahramanların birbirlerine benzeyen yanlarını tespit edebilmesine olanak sağlamaktadır. Metnin bu yönüyle okuma becerisi açısından "4.3.27. *Okuduğu metindeki kahramanların özelliklerini karşılaştırır (Kahramanların fiziksel ve kişilik özelliklerinin karşılaştırılması sağlanır.)*." ve dinleme becerisi açısından ise "T.3.1.7. *Dinlediklerine/ izlediklerine yönelik sorulara cevap verir (Olay, şahıs, varlık kadrosu ve mekâna yönelik sorular 'ne, kim, nerede ve nasıl' yöneltilir.)*." kazanımlarını sağlamada etkili olacağı düşünülmektedir.

Üç farklı ailenin bir pazar günü yaşadıklarının canlandırıldığı metinde, farklı mizaca sahip kahramanların bir tatil gününe ilişkin planlarının, beklentilerinin ve tercihlerinin etkili bir biçimde yansıtılması, izleyicinin/okuyucunun metinle bir bağ kurmasına, kendisini kahramanların yerine koyarak olayları ve duyguları kendi bakış açısından tekrar yorumlamasına fırsat tanımaktadır. Metindeki kahramanlardan Sabri Bey, pazar gününü gece kulübünde ya da başka bir eğlence mekânında geçirmek istemekte, Tevfik ile Selvi'nin evlerine oyun oynamaya gitmek istememektedir. Diğer taraftan Selvi de Sabri Bey gibi düşünmektedir. Bunun yanında Vezan ve Tevfik dışarı çıkmak istememekte ve günü oyun oynayarak geçirmek istemektedir. Çiftlerin kendi arasında yaşadığı bu fikir ayrılığı, onların dili kullanma biçimlerine de yansımaktadır. Zira Sabri Bey, misafirlğe gitmeden önce ev sahipleri hakkında ileri geri konuşmakta, Selvi Hanım da misafirleriyle ilgili konuşurken ondan aşağı kalmamaktadır. Misafirlğe gitmeden evvel Sabri ve Selvi'nin kullandığı ifadeler şu şekildedir: "**Vezan:** *Hem Selviler, doğrusu, misafirlerini hiç sıkmazlar.-Sabri:* *O karga suratlı herif, değil mi?"* (s. 176); "**Selvi** (Sinirli): *On dakikaya kadar gelmezlerse telefon edeceğim. Gelmeler artık, istemem.-Tevfik:* *Nasıl olur? Dargınlık mı çıkartacaksın?-Selvi:* *Onların yüzünden bütün günümüz ziyan mı olacak?"* (s. 176). Bir araya gelmeden önce birbirleriyle ilgili olumsuz sözler

sarf eden kahramanlar, bir araya geldikten sonra oldukça nazik ve saygılı bir tavır takınırlar. Aynı durum Sabri ile Tevfik'in birbirleriyle yaptıkları sohbet ve sonrasında yaşanan olaylarda da kendini göstermektedir: "**Sabri Kapris dedin de... Budala Meftun'un hali geldi gözümün önüne... Tevfik İdare Meclisi Reisliği'ne onu aday göstermişler... Sabri Kadın kuklası herif!** (s. 195). Buraya kadarki sözler Sabri ile Tevfik'in Meftun Bey yanlarında değilken yaptıkları konuşmada geçmektedir. Eşi Nazlı'nın kendisini Cemil'le aldattığını düşünen Meftun'un eve gelerek Sabri ve Tevfik'e yönelik sert sözler sarf ettiği bölüm şu şekildedir: "**Meftun** (Hiddetle) *Ben kocasıyım. Bankaca da muteber kimseyim. Bu hesabın tasfiyesini talep edemez miyim?* **Tevfik** *Zevceniz vefat ettiği...* **Meftun** (Şiddetle) *Allah saklasın!* **Tevfik** *Başka varisleri de olmadığı takdirde, mahkeme ilamı ile...* **Meftun** (Ayağa fırlar) *Müdür Bey, Müdür Bey! Ben bu paraları çatır çatır alırım.* **Tevfik** (Korkar) *Alırsınız efendim...* **Meftun** *Yahut da bütün hesabımı çekerim bankanızdan!* (Gezinir) **Tevfik** *Aman, rica ederim...* **Meftun** (Sabri'nin karşısına dikilerek) *Sayın avukatım, siz de bu davayı açmazsanız ben de kendime başka bir vekil bulurum.* **Sabri** *Efendim...* **Meftun** *Tabii o zaman hukuk müşavirine de lüzum kalmaz.* **Sabri** (Zoraki bir gülüşle) *Yanlış anlaşıldı. Dava açılmaz olur mu? Yarın dava açarız...(s. 202-203).* Görüldüğü gibi, bulunmadığı bir ortamda hakkında olumsuz sözler söylenen Meftun, avukat olan Sabri ve bankacı Tevfik'e yönelik tehditleri sonucunda ciddiye alınan, itibar gören bir konuma geçmiştir. Bu durum, izleyiciye/okuyucuya kişilerin buldukları ortama ve konuma göre nasıl bir konuşma tutumu geliştirdiklerine ve sergilediklerine çok güzel bir örnektir. Bu yönüyle metnin ilgili bölümü, konuşma beceri alanında "T.1.2.4 *Konuşma stratejilerini uygular (...Konuşmalar sırasında nezaket kurallarına 'yerinde hitap ifadeleri kullanma, başkalarının sözünü kesmeme, söz alarak konuşmaya katılma, karşısındakini saygıyla dinleme' uygun davranılması...).*" kazanımında ifade edilen birtakım kurallara aykırı bir örnek olarak dikkat çekmektedir. İzleyicilerin/okuyucuların bu örneği gördükten sonra, kazanımda ifade edilen yönerge doğrultusunda çıkarımlarda bulunmasının konuşma becerisine katkı yapacağını söylemek mümkün görünmektedir.

Metinde dikkat çeken bir diğer özellik de çiftler arasındaki ikna edici konuşmalar ve bu konuşmalara karşı, ortaya konulan direnmedir. Yukarıda da belirtildiği gibi Sabri, Tevfik ve Selvi'nin evlerine gitmek istememekte, gününü pavyonda ya da dışarıda başka bir yerde geçirmek istemektedir. Bu sebeple yapacakları ziyaret ile ilgili olarak zorluk çıkarmaktadır. Bu bölümlerde Vezan, eşi Sabri Bey'i Tevfik Beylerin evine gitmek için ikna etmeye çalışmaktadır: "**Vezan** *Hem niye şikâyet ediyorsun, bilmem? Selviler, karıkoca, ikisi de ince, kibar, konuşkan, misafirseven, ne bileyim, mükemmel insanlar.* **Sabri** (Alaycı) *Allah için! Vezan Kaçtır bize geldiler. Biz hiç gidemedik.* **Sabri** (Ağlamaklı) *Şu güneşli havaya, şu berrak göğe bak! Kış ortasında böyle güzel bir pazar günü, sen tut, Selvi Hanımlara misafiriğe git. Sigara dumanları içinde saatlerce oyundan başını kaldırma. Vezan, Vezancığım, sen söyle, yazık değil mi? Vezan* *Açılırsın kocacığım. Hep iş, iş, iş! Ara sıra böyle kâğıt oynamak, abur cubur konuşmak iyidir. Değişiklik olur...(s. 175-176).* Konuşmalar bu şekilde bir süre daha devam eder ve Sabri elindeki son kozları kullanarak eşinin ikna edici konuşmalarına karşı yine ikna edici bir konuşma tutumu sergiler: "**Sabri** *Kalk gidelim pavyona! Vezan* *Haftaya gideriz, şekerim. Terzi o zaman kadar emprimemi yetiştirir. Hem sen beni yanında öyle sık, zarif görmek istemez*

misin? Sabri Pembelerini giy. Vezan Lekeciye verdim, unuttun mu?.. Hem pavyon da kapalı, basık yer değil mi? Sabri Hiç olmazsa müzik var, dans var, numaralar var... (Gezinirler) Peki, sinemaya gidelim... (s. 178). Görüldüğü gibi Vezan, Sabri'nin ikna çabalarına karşı çıkar ve bu durum Vezan'ın istediği şekilde sonuçlanır. Metinde geçen bu konuşmalar, izleyiciye/okuyucuya ikna edici konuşma örnekleri sunmakta ve bu tarz konuşmalarda kullanılan dil özelliklerini kavratmaktadır. Metnin bu bakımdan "T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular (Yaratıcı, güdümlü, empati kurma, tartışma, ikna etme ve eleştirel konuşma gibi yöntem ve tekniklerinin kullanılması sağlanır.)" kazanımının sağlanmasında yararlı olacağı düşünülmektedir. Metnin öğrencilere okutulması, daha sonra yapılacak bir drama etkinliğinde öğrencinin karşısındakini bir konuda ikna etmesinin istenmesi, yaratıcı düşünme, ikna edici konuşma ve karşısındakini etkili dinleme becerilerinin geliştirilmesine olumlu yönde etki edecektir.

Bir tüccar olan Meftun Bey'in avukatı Sabri Bey ve müşterisi olduğu bankanın müdürü Tefvik Bey ile aralarında geçen konuşmalara daha önce örnek verilmişti. Eşinin kendisini aldattığını düşünerek öfkelenen, Sabri Bey ile Tefvik Bey'in kendisine hizmet eden insanlar olduğunu, onlar olmazsa işlerini başka insanlarla yürütebileceğini düşünen Meftun Bey'in dili kullanma biçimindeki değişikliklere de değinilmişti. Bu durumdan hareketle öğrencilere bir başka drama çalışması yaptırmak mümkün görünmektedir. Örneğin öğrencilerden, bir patronun kendisi için çalışan bir kişiden yapmasını istediği bir şeyi anlatan bir diyalog yazması istenir. Daha sonra öğrencilerin yazdıklarıyla Meftun Bey'in tavrı ve dili kullanma biçimi karşılaştırılır ve uygun olmayan ifadelerin değiştirilmesi istenir. Son olarak da yazılan diyaloglar sınıf içinde canlandırılır. Böylece metinden hareketle öğrencilerin yaratıcı yazma, konuşma ve iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkıda bulunulur.

Sonuç olarak A. Turan Oflazoğlu'nun "Elif Ana" ile Ahmet Kutsi Tecer'in "Bir Pazar Günü" adlı tiyatro metinlerinde izleyicinin/okuyucunun dil becerilerine katkı yapacak birçok unsur olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Dinleme/izleme, konuşma, ikili iletişim, beden dili ve okuma alanları için tespit edilen unsurlar, metni okuyan veya izleyen bir öğrencinin Türkçe Dersi 2018 Öğretim Programı'nda da yer bulan birçok beceriyi ve daha fazlasını edinebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bakımdan öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalarda tiyatro metinlerinden etkili bir biçimde yararlanmak gerekmektedir. Öğretmenler, öğrencilerine seviyelerine uygun tiyatro oyunları seyrettirerek onların gözlem yapmalarına, hayatın belki de daha önce hiç tanık olmadıkları bir kesitiyle karşılaşmalarına, çeşitli dil yapılarını izleyerek/dinleyerek algılamalarına olanak sağlamalıdır. Öğrencilerine tiyatro seyrettirme imkânı bulunmayan öğretmenler ise en azından bu metinleri okutarak metin üzerinde yapacağı uygulamalar ve etkinliklerle öğrencilerinin dil becerilerinin gelişimine katkıda bulunmalıdır.

Tartışma ve Sonuç

Tiyatro uygulamaları ve yaratıcı dramanın; öğretim programlarında ifade edilen kazanımlara ulaşmak için seçilen yollar dönem dönem farklılaşsa da sıklıkla kullanılan yöntemler olduğu görülmektedir. Bunun en önemli sebebi, tiyatronun ve buna bağlı

olarak dramanın hayatın içinden en somut örnekleri alıp yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat tanınmasıdır (Aytaş ve Uysal, 2016). Buna karşın Türkçe ders kitaplarındaki tiyatro metinlerine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında ilgili kitaplarda basit ve kısa oyunların yer aldığı, bu oyunların dil becerilerini geliştirmek açısından yetersiz olduğu ve ayrıca kısaltılan ve sadeleştirilen metinlerde anlam akışını bozacak değişikliğe gidildiği görülmekte (Koç ve Kıymaz, 2013); Türkçe ders kitaplarında tiyatro metinleri ile ilgili etkinliklerin bu türün biçim ve içerik özelliklerinden yeterince yararlanıcı nitelikte olmadığı ifade edilmektedir (Dilidüzgün ve Kuyumcu, 2013). Yapılan çalışmalardan edilen sonuçlar, dil becerilerinin kazandırılması ve geliştirilmesinde yararlanılabilecek en etkili türlerden biri olan tiyatro metinlerinin öğrencilerle yeterince buluşturulmadığını göstermektedir. Bu çalışmada elde edilen veriler, yapılan araştırmaların sonuçlarıyla benzer sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Türkçe Dersi 2018 Öğretim Programı doğrultusunda yenilenen Türkçe ders kitaplarında tiyatro metni deyince akla çoğunlukla “Karagöz ile Hacivat”ın geldiği, tiyatro metni seçiminde dil becerilerinin gelişiminden çok temaya uygunluğun dikkate alındığı görülmektedir.

Kitaplarda yer alan tiyatro metinlerinden bağımsız olarak sınıf ortamında yapılacak tiyatro uygulamaları ve drama çalışmaları, dil eğitim sürecinin daha zengin içerik ve tekniklerle gerçekleşmesine kaynaklık edecektir. Bu bakımdan öğretmenlerin tiyatro türü ve drama uygulamalarına yönelik yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları önemli görülmektedir. Ancak öğretmen yetiştirme lisans programlarının içeriğine bakıldığında, öğretmen adaylarını bu bilgi ve beceriyle donatabilecek derslerin ders saati ve uygulama açısından oldukça yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. “Yeni Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları” (Yükseköğretim Kurulu, 2018) incelendiğinde, Türkçe Öğretmenliği programında daha önce Tiyatro ve Drama Uygulamaları adıyla yer alan dersin aynı adla yer bulduğu ancak 2 teorik 2 uygulama olmak üzere 4 saatlik ders süresinin teorik 2 saate düşürüldüğü görülmektedir. Benzer şekilde Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği programlarında farklı isimlerle yer alan drama derslerinin ders saati süresinin azaltıldığı ve uygulamaların kaldırıldığı göze çarpmaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programında daha önce 2 teorik 2 uygulama olmak üzere 4 saatlik bir ders olan Drama’nın yeni programda yer almadığı dikkat çekmektedir. İlgili programlarda tiyatro ve drama ile ilgili ders saati sürelerinin azaltılması, uygulamaların kaldırılması ya da bu derslerin hiç yer almaması öğretmen adaylarının bu yöntem ve teknikleri özümseyemeden mezun olmalarına yol açacak önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

Dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik yöntem ve teknikler ile bunlara kaynaklık edecek metinler, ana dili eğitiminin temel yapı taşlarından. Dil becerilerinden dinleme ve konuşma, tiyatronun doğrudan yansımalarının görüldüğü alanlardır. Bu alanlarda bireyin sosyolojik ve psikolojik özellikleri baskın bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Tiyatronun kısa ve diyaloga dayalı olması, akıcı okunmasını sağlamaktadır. Bu dil becerilerinden okuma ve yazmada da dinleme ve konuşma kadar olmasa da tiyatronun sunduğu olanaklardan yararlanabilmektedir.

Sınıf ortamında tiyatro metinlerinin kullanılmasının sağladığı faydalardan biri de soyut kurallarla dolu olan dil bilgisi öğretiminin daha kolay öğretilbilir hâle gelmesidir. Tiyatro metinleri diyaloga dayalı olduğundan, kısa cümlelerden hareketle dilin kurallarının oyun yoluyla kazandırılması sağlanabilmektedir.

Tiyatronun kültür aktarımının sağlanmasında en etkili araçlardan biri olduğu unutulmamalıdır (Altunbay, 2012). Toplumun geçmişten günümüze yaşayan gelenek görenek, örf ve âdetlerini, yaşayış biçimlerini, bakış açılarını, düşünce sistemini, inançlarını ve buna benzer daha birçok unsurun yanında belki de en önemlisi olan dili kullanma biçimini en etkili şekilde yansıtan türlerin başında tiyatro gelmektedir. Tiyatro, kültürel öğelerin bağlamına uygun olarak izleyicinin/okuyucunun hizmetine sunulduğu çok önemli bir kültür aktarıcısıdır.

Tiyatronun dil becerilerinin gelişimine katkısı Türkçe öğretim programı dikkate alındığında ve örnek metinler incelendiğinde şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

1. Tiyatro metinleri, gündelik yaşamdan kesitler sunarak konum ve ortamlara göre farklılık gösteren dil yapılarını ve dili kullanma biçimlerini izleyiciye ve okuyucuya etkili bir biçimde yansıtmaktadır. Bu metinler, öğrencilerin temel dil becerilerinin gelişimine katkı sağlayacak drama yöntemine kaynaklık ederek ana dili öğretimine olumlu yönde etki edebilecek niteliktedir. Ancak Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerin tiyatro diline odaklanarak buna yönelik etkinlikler tasarlayacak nitelikte metinler olmadığını söylemek mümkün görünmektedir.

2. Gösterme unsurları yoluyla tiyatro metinleri, toplumun söz varlığı hazinesinin kullanım alanlarını etkili bir şekilde yansıtarak öğrencilerin bu kültürü özümseyip uygulamalarına olanak sağlayabilecek özellikler taşımaktadır. Türkçe ders kitaplarında yer alan tiyatro metinlerinin çoğunlukla “Millî Kültürümüz” temasında yer aldığı görülmekte, bununla birlikte metinlerin söz varlığı unsurlarının yansıtılması bakımından yeterliliğinin tartışmaya açık bir konu olduğu düşünülmektedir.

3. Temel dil becerilerinin hemen hemen tümünün kazandırılmasına ve gelişimine olumlu etki eden, öğrencilerde eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisinin oluşumuna katkıda bulunan tiyatro metinleri, genel olarak ele alındığında iletişim becerilerinin gelişimine en kestirme yolla katkı sağlayabilecek birtakım özellikler taşımaktadır. Bu bakımdan Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin edebî açıdan yetkin eserler olmasının; dilin kullanım biçimlerinin bağlamına, ortamına, karaktere, tipe, olaya ve zamana göre yansıtılmasında daha etkili olacağını ve bu seçimin öğrencilerin dil gelişimine olumlu yansıtacağını söylemek mümkündür.

4. Türkçe öğretim programının kazanımlarıyla ilişkilendirilen örnek metinler göstermektedir ki tiyatro, dil becerilerinin birçoğunu aynı anda geliştirebilecek en önemli türlerden biridir. Bu bakımdan ders kitaplarına seçilecek tiyatro metinlerinin bu özelliği dikkate alınmalı ve temaya uygunluğun yanında dil becerilerinin gelişimine katkısı ön planda tutulmalıdır.

Kaynakça

- Akoğuz, M. (2002). *İletişim sanatlarının geliştirilmesinde yaratıcı dramanın etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyol, A. Köksal. (2011). *İlköğretimde drama*. İstanbul: Kriter.
- Alpöge, A. (2006). Yorumlanmayı bekleyen Baltacıoğlu. İ. H. Baltacıoğlu, *Tiyatro nedir* (s. 5-44) içinde. İstanbul: Mitos-Boyut.
- Altunbay, M. (2012). Dil öğreniminde ve öğretiminde tiyatronun kullanımı ve tiyatronun temel dil becerilerine katkısı. *Turkish Studies*, 7(4), 747-760.
- Aykaç, M. (2011). *Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma sanatlarına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aytaş, G. (2003). Okullarda drama ve tiyatro eğitimi. *Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 4(37).
- Aytaş, G. (2006). Edebî türlerden yararlanma. *Millî Eğitim Dergisi*, 34(169), s. 261-276.
- Aytaş, G. ve Uysal, B. (2016). Tiyatro ve drama uygulamaları dersi kapsamında sergilenen oyunlara dair tematik bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 530-544.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1951). Tiyatro dili üzerine düşünceler. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1(2), s. 31-32.
- Baltacıoğlu, İ., H. (2006). *Tiyatro nedir*. İstanbul: Mitos-Boyut.
- Barrault, J., L. (1966). Tiyatro gerekli, bağımsız, arı bir sanattır. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Tiyatro Özel Sayısı*, 15(78), s. 809-813.
- Bush, B., J. (1985). *Effects of creative drama instruction on the story grammar knowledge of field-dependent and field-independent primary grade students* (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Missouri, Missouri-Kansas City.
- Clark, R., Morrison, T. G. ve Wilcox, B. (2009). Readers' theater: A process of developing fourth-graders' reading fluency. *Reading Psychology*, 2009(30), 359-385.
- Corcoran, C. A. (2005). A study of the effects of readers' theater on second and third grade special education students' fluency growth. *Reading Improvement*, 42(2), 105-111.
- Cormack, R. (1980). *Creative drama in the writing process: The impact on elementary students's short stories* (Unpublished Masters' Thesis). York University, Canada.
- Crumpler, T., ve Schneider, J., J. (2002). Writing with their whole being: A cross study analysis of children's writing from five classrooms using process drama. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 7(1), 61-79.
- Çıfci, M. (2010). Dil öğretimi. İsmet Çetin. (Ed.), *Dil ve edebiyat öğretim yöntemleri* (s. 107-158) içinde. Ankara: Nobel.
- Dilidüzgün, Ş. ve Kuyumcu, N. (2013). Türkçe derslerinde tiyatro metinlerinin işlevselliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 347-358.

- Enginün, İ. (1993). Tiyatroda dil. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1993/1(493), s. 11-14.
- Fennessey, S. (2006). Using theater games to enhance language arts learning. *International Reading Association*, 59(7), pp. 688-694.
- Gönen, M., ve Dalkılıç, N. (2009). *Çocuk eğitiminde yaratıcı drama*. İstanbul: Epsilon.
- Güler, İ. K. (2008). *İlköğretim dördüncü sınıf Türkçe dersinde Yaratıcı drama yönteminin etkililiği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kara, Ö.T. (2011). Dramayla öykü oluşturma yönteminin Türkçe dersi ikinci kademe öğrencilerinin tutumlarına etkisi, *MKU Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 239-254.
- Karateke, E. (2006). *Yaratıcı dramanın ilköğretim II. kademe 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım sanatlarına olan etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Kazıcı, E. (2008). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde deyim ve atasözlerinin öğretiminde dramatisasyon yönteminin etkililik düzeyi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Keehn, S., Harmon, J. ve Shoho, A. (2008). A study of readers theater in eighth grade: issues of fluency, comprehension, and vocabulary. *Reading & Writing Quarterly*, 2008(24), 335-362.
- Koç, R. ve Kıymaz, M. S. (2013). 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan tiyatro metinleri ile bu metinlerin orijinallerinin karşılaştırılması üzerine bir inceleme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 821-849.
- Kodaz, A. (2007). *Ortaöğretim 9. sınıflarda dil öğretiminde drama yönteminin etkililiği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB. (2006). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nutku, Ö. (1970). Tiyatroda dil ve "tavır" sorunu. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 22(227), s. 381-384.
- Nutku, Ö. (1974). Tiyatroda dil ve tavır sorunu. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 29(272), s. 660-667.
- Nutku, Ö. (2006). *Oyun, çocuk, tiyatro* (2. baskı). İstanbul: Özgür.
- Oflazoğlu, A. T. (2011). *Elif ana* (2. baskı). İstanbul: İz.
- Oflazoğlu, A., T. (1985). Dil ve tiyatro. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 50(408), s. 407-413.
- Pappas, H. (1979). *Effect of drama-related activities on reading achievement and attitudes of elementary children* (Unpublished doctoral dissertation). Lehigh University, United States.
- Saraç, G. (2007). *The use of creative drama in developing the speaking skills of young learners* (Unpublished Master's Thesis) Gazi University Institute of Educational Sciences, Ankara.
- Tecer, A., K. (2009). *Bütün oyunları I*. İstanbul: Mitos Boyut.
- Uşaklı, H. (2011). *Drama ve iletişim sanatları* (2. baskı). Ankara: Nobel.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Tiyatro ve canlandırma* (7. Baskı). Ankara: Akçağ.

- Yazgan, M. (2000). *İlköğretim okullarının I. Kademesinde dinlediğini anlama davranışının kazandırılmasına dramatizasyonun etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yükseköğretim Kurulu. (2018). *Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları (Yeni)*. [125](http://www.yok.gov.tr/web/guest/anasayfa?p_p_auth=3KukCLii&p_p_id=101&p_p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_101_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_assetEntryId=41807950&_101_type=content&_101_urlTitle=yeni-ogretmen-yetistirme-lisansprogramlari&redirect=http%3A%2F%2Fwww.yok.gov.tr%2Fweb%2Fguest%2Fanasayfa%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_keywords%3Dlisans%2Bprogram%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_redirect%3D%252F adresinden 15.10.2018 tarihinde eriřilmiřtir.</p></div><div data-bbox=)